

Handläggare
Isabelle Wall
Telefon: 08-508 150 52

Till
Skarpnäcks stadsdelsnämnd
2024-04-25

Underlag för budget 2025 med inriktning 2026 och 2027 för Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Förslag till beslut

1. Skarpnäcks stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens förslag till underlag för budget 2025 med inriktning för 2026 och 2027, och överlämnar den till kommunstyrelsen för fortsatt beredning.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Karin Bülow
Stadsdelsdirektör

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Bakgrund

I ärendet Underlag för budget 2025 med inriktning 2026 och 2027 ska stadsdelsnämnden beskriva och analysera de kommande årens utveckling samt konsekvenserna för staden. Fokus ska vara de frågor och faktorer som har störst påverkan på verksamhetens utveckling och ekonomi under perioden 2025-2027, utifrån förändringar i omvärlden och i den egna verksamheten. Rapporten är ett underlag i arbetet med stadens budget 2025.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom förvaltningsledningen i samråd med chefer och nyckelpersoner inom respektive avdelning. Ärendet har behandlats i förvaltningsgrupp och i pensionärsrådet 2023-04-18.

Innehållsförteckning

1 Utvecklingsbehov och strategiska prioriteringar	5
2 Nämndens verksamhetsområde	8
2.1 Förskoleverksamhet.....	10
2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid.....	11
2.3 Äldreomsorg	13
2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	15
2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri.....	16
2.6 Stadsmiljöverksamhet.....	18
2.7 Ekonomiskt bistånd	20
2.8 Arbetsmarknadsåtgärder	21
2.9 Övrigt.....	22
3 Sammanfattande ekonomisk analys	23
3.1 Drift	25
3.2 Investeringar	27
4 Lokalförsörjningsplan.....	28
4.1 Sammanfattning.....	28
4.2 Planeringsförutsättningar.....	29
4.3 Bedömd hyreskostnadsutveckling.....	30
4.4 Samverkan	31
4.5 Lokalplanering - ej pedagogisk verksamhet.....	32
4.5.1 Summerande analys av nuläge samt framtida planering.....	32
4.5.2 Nuläge 31 januari 2024	32
4.5.3 Planering av lokaler för år 2025-2032 (första planeringsperioden).....	32
4.5.4 Planering för lokaler år 2033-2045 (andra planeringsperioden)	33
4.6 Lokalplanering - pedagogisk verksamhet.....	33
4.6.1 Summerande analys av nuläge samt framtida planering.....	33
4.6.2 Nuläge 31 januari 2024	34
4.6.3 Planering av lokaler för år 2025-2032 (första planeringsperioden).....	35
4.6.4 Planering av lokaler för år 2033-2045 (andra planeringsperioden)	36
4.7 Övrig information.....	36

4.7.1	Särskild redovisning av vissa lokalprojekt.....	36
5	Övriga redovisningar	36

Bilagor

Bilaga 1: Regional boendeplan för äldre 2025 med utblick mot 2050, Region östra söderort

Bilaga 2: Regional boendeplan för särskilt boende för personer med funk.nedsätt. enl LSS och SoL 2024-2034

Bilaga 3: Klimatinvesteringar 2025-2027

1 Utvecklingsbehov och strategiska prioriteringar

I *Direktiv till samtliga nämnder och bolagsstyrelser* i stadens budget anges områden där det finns ett särskilt behov av utvecklande av processer och samverkan för att nå kommunfullmäktiges inriktningsmål. Nedan redogörs för de utvecklingsbehov som nämnden ser kopplat till direktiven samt strategiska prioriteringar som bidrar till att uppnå stadens vision på sikt och kommunfullmäktiges inriktningsmål under den kommande treårsperioden.

Långsiktig hållbar ekonomi och goda förutsättningar för välfärd

Kompetensförsörjningen är en av förvaltningens utmaningar med flera bristyrkesgrupper. Förvaltningen arbetar efter stadens kompetensförsörjningsprocess med fokus på att behålla och utveckla medarbetare och chefer. Verksamheternas målgrupper förändras, ny lagstiftning och andra faktorer påverkar och verksamheterna behöver anpassas, till exempel minskar förskoleverksamheten och äldreomsorgen ökar. Nya verksamheter kan tillkomma med fler yrkesområden och dess förutsättningar, till exempel utreds parkdrift i egen regi. Arbeta med planering av åtgärder och analys av dem pågår både i ett ettårigt och flerårigt perspektiv, samt både förvaltningsövergripande och verksamhets-specifikt.

Förvaltningen tar stöd av stadsgemensamma satsningar som verksamhetsförlagd utbildning, olika kompetens- och språklyft, tar emot personer i arbetsmarknadsinsatser och bidrar till feriejobb för att fler ska välja samhällsviktiga yrken. Förvaltningen genomför också flera insatser inom kompetensutveckling, andra möjligheter att utvecklas i yrket och kunna vara aktiv i medarbetarskapet. Alla verksamheter arbetar systematiskt med verksamhetsutveckling för att förbättra möjligheterna att möta målgruppernas behov och förväntningar. Förvaltningen fortsätter att utveckla den systematiska verksamhetsutvecklingen utifrån stadens kvalitetsprogram.

Trygga anställningar på heltid med minskande andel timanställda och deltidsanställda stärker kvalitet och kontinuitet för både medarbetare och brukare. Verksamheterna har en god arbetsmiljö där ett aktivt främjande arbete med friskfaktorer ger förutsättningar för ett långt och hållbart arbetsliv. Förvaltningen implementerar den stadsgemensamma riktlinjen för en enhetlig chefsstruktur. En chefsstruktur med ett tydligt mandat kopplat till personal, verksamhet och ekonomi samt ett rimligt antal medarbetare per chef skapar goda förutsättningar för ett nära och tillitsbaserat ledarskap, vilket påverkar arbetsmiljön positivt för både medarbetare och chefer.

Den nya socialtjänstlagen träder i kraft den 1 juli 2025, vilket innebär en omställning till och utveckling av arbetssätt inom socialtjänsten och äldreomsorgen. Lagändringen innebär ett större fokus på förebyggande och kunskapsbaserade arbetssätt. Den pågående omställningen till god och nära vård driver stora krav på samverkan och har påverkan på resursbehov, planering och arbetssätt inom verksamheterna. Omställningen innebär ett mer individcentrerat, sammanhållet, förebyggande och hälsofrämjande arbetssätt och behöver ske i samverkan med regionen och andra aktörer.

Förutsättningarna för digitalisering inom stadens verksamheter behöver förbättras för att möjliggöra och styra den nödvändiga utvecklingen. Tillgång till ny digital teknik behövs för

att skapa goda förutsättningar för välfärd och ökad effektivitet.

En levande och hållbar stad

Förvaltningen har i linje med stadens arbete för minskad klimat- och miljöpåverkan utfört åtgärder för energieffektivisering i lokaler som förvaltningen har rådighet över och utifrån beviljade klimatinvesteringsmedel. Det fortsatta arbetet förutsätter gott samarbete med fastighetsägarna då åtgärder för högre effekt förutsätter energieffektiviseringar i fastighetsägarnas regi.

Stadens arbete för resurshållning behöver fortgå genom medveten konsumtion och resurseffektiv avfallshantering med fokus på återbruk och återvinning. Förvaltningen stärker arbetet med att minimera matsvinnet och öka matavfallsinsamlingen inom nämndens verksamheter. Förvaltningen ser ett behov av att stadsdelsnämnder ska kunna ansöka om klimatinvesteringsmedel för matavfallsrelaterade åtgärder, så som kärlskåp samt installation av matavfallskvarn och kombitank.

Det finns ett behov av ökad samverkan mellan berörda förvaltningar och bolag i staden gällande arbetet med att skapa framkomliga cykelstråk och att utöka andelen cykelparkeringar i anslutning till publika platser. Vidare behövs stärkt samverkan för att freda parkvägar och ytor för vistelse och rekreation från fordonstrafik.

Åtgärder som gynnar den biologiska mångfalden genomförs i enlighet med *Stadsdelsvisa åtgärdsförslag för biologisk mångfald* i parker, grönområden, naturreservat och verksamhetsytor. Genom kommande program för stadsnära odling ser förvaltningen fram emot att få vägledning i det fortsatta arbetet med att ta tillvara det stora intresset för odling och social sammanhållning. Den ekoeffektiva ytan på stadens förskolegårdar som gynnar den biologiska mångfalden behöver öka. Förvaltningen byter ut hårdgjorda ytor mot naturmaterial och ökar de gröna ytorna genom att plantera mer träd och buskar. Därigenom främjas även den pedagogiska verksamhetens möjligheter till odling och uterum för undervisning. En ökad krontäckningsgrad ger en ökad resiliens avseende klimatförändringarna och är något som förvaltningen arbetar för att åstadkomma.

En trygg och säker stad som håller samman

I det nuvarande säkerhetspolitiska läget finns en ökad risk för desinformation och ryktesspridning. Det långsiktiga stadsövergripande arbetet med att skapa tillit och förtroende för socialtjänsten behöver fortsatt stärkas. Förvaltningen upplever att samverkan mellan olika aktörer inom brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete har utvecklats positivt de senaste åren. Arbetet behöver dock vidareutvecklas och stärkas ytterligare för att kunna möta kommande utmaningar.

Förskolans utbildning har betydelse för barns hälsa, skolgång och framtida möjligheter att etablera sig i yrkeslivet. Barns närvaro i förskolan är betydelsefull att följa då regelbundet deltagande i undervisningen bidrar till bland annat bättre språkutveckling i svenska. Förvaltningen ser behov av att utveckla strukturerade former för uppföljning av närvaro i förskolan.

Staden behöver utreda möjligheterna att erbjuda förskoleplats för barn utan svenskt personnummer med utgångspunkt i barnens bästa. Förvaltningen ser även behov av att se över

stadens regler för intagning och plats i förskola och pedagogisk omsorg då det i dessa anges att ett barns förskoleplats kan sägas upp vid två obetalda månadsavgifter, vilket innebär att barn riskerar att gå miste om värdefull undervisning i förskolan.

En god informationshantering är en förutsättning för rättssäkerhet och effektiva arbetsprocesser. Informationssäkerhet och dataskydd samt informationshantering och bevarande fortsätter att utvecklas och samordnas för ett systematiskt kvalitetsarbete i förvaltningen. Frågor som berör fler förvaltningar kan med fördel samordnas i staden, till exempel informationsklassningar på normerande nivå, rutiner och anvisningar, samt granskande funktioner.

Stadsdelsnämndens lokala utvecklingsområden för att främja hållbarhet och motverka stadens socioekonomiska segregation

Det är av största vikt att tidigt identifiera tecken på om barn far illa, då barn som under sina första levnadsår upplever bristande omsorg, våld eller en otrygg relation till vårdnadshavarna riskerar att få grunden för sin psykiska hälsa skadad. Förskolan når de allra flesta barn och där finns således goda möjligheter att bedriva ett hälsofrämjande arbete. Som ett led i det hälsofrämjande och förebyggande arbetet i enlighet med god och nära vård ser förvaltningen behov av att utveckla tvärssektoriell samverkan mellan förskolan och grundskolans elevhälsa. Detta kan bidra till att tidigare upptäcka ohälsa hos barnen och analysera behov av åtgärder.

Förvaltningen har tagit del av studier som visar att förskolebarn använder blöjor allt högre upp i åldrarna, vilket kan medföra konsekvenser för barns hälsa bland annat i form av försenad motorisk utveckling. En tidig blöjavvänjning är viktigt inte minst ur ett barnhälsoperspektiv, men även ur ett hållbarhetsperspektiv då minskad blöjanvändning innebär lägre kostnader för nämnden samt minskad miljöpåverkan. Nämndens förskolor behöver i stärkt och utvecklad samverkan med vårdnadshavare arbeta för tidigare blöjavvänjning hos förskolebarnen.

Nämndens socialtjänst möter utmaningar i att förhindra att barn och ungdomar rekryteras in i kriminalitet. Det finns ett fortsatt stort behov av förebyggande insatser och åtgärder för att nå målgruppen och deras vårdnadshavare. Socialtjänstens samverkan med polis, skola, förskola och civilsamhälle behöver prioriteras för samordnade, främjande, förebyggande och riktade insatser mot normbrytande beteende. För att nå målgruppen och möjliggöra rätt insatser i tid behöver samverkan stärkas ytterligare inom stadsdelsområdet, framför allt inom arbetssättet Trefas, den sociala insatsgruppen (SIG) och lokal samordning mot rekrytering till kriminalitet (LOSAM).

Sedan 2021 är det straffbart att utsätta ett barn för att bevittna vålds- och sexualbrott i nära relation. Statistik visar att var tionde barn har upplevt våld i familjen. Förvaltningen ser ett ökat behov av att utveckla arbetssätt inom socialtjänsten genom både intern och extern samverkan för att upptäcka och ge stöd till barn och unga som är utsatta för barnfridsbrott. Socialtjänstens redan upparbetade samverkan med förskola, skola och polis behöver stärkas ytterligare.

I Swecos äldreomsorgsprognos 2023 beskrivs att ensamboende äldre i betydligt högre utsträckning än samboende har insatser från äldreomsorgen. Skarpnäcks stadsdelsområde har

högst andel ensamboende i staden inom gruppen 80 år och äldre, vilket också är den grupp som har störst betydelse för att beräkna behov av äldreomsorg. För att bidra till såväl social som ekonomisk hållbarhet behöver äldreomsorgen utveckla sina arbetssätt med fokus på förebyggande insatser som stödjer äldres självständighet och egna förmågor, genom exempelvis hjälpmedel, anpassningar i hemmiljö och hälsofrämjande aktiviteter.

Klimatanpassningsåtgärder behövs för att skydda särskilt sårbara grupper så som barn och äldre från värmeböljor och skyfall. Förvaltningens genomförda kartering av stadsdelsområdet visar att klimatanpassningsåtgärder behöver genomföras inom nämndens förskolor. Ett antal förskolor har utemiljöer som inte är anpassade för värme, vilket inverkar på möjligheten att bedriva verksamhet då barns välbefinnande och hälsa påverkas av höga temperaturer. Vidare finns behov av klimatanpassningsåtgärder som möjliggör svalka för äldre inom stadsdelsområdet under värmeböljor, där förvaltningen ser ett behov av utvecklad samverkan och tydligare stadsövergripande riktlinjer.

2 Nämndens verksamhetsområde

Verksamhet

Skarpnäcks stadsdelsnämnd ansvarar för kommunal förskoleverksamhet, äldreomsorg, stöd och service till personer med funktionsnedsättning, individ- och familjeomsorg, socialpsykiatri, barn och unga, kultur och fritid, ekonomiskt bistånd samt arbetsmarknadsåtgärder. Stadsdelsnämnden ansvarar också för lokalt miljö- och klimatarbete, stadsmiljöfrågor, skötsel och investeringar i parker och naturområden samt konsumentvägledning. Vidare har stadsdelsförvaltningen en viktig roll att, i samarbete med andra aktörer, bidra till att staden sammantaget upplevs som trygg och säker av dess invånare.

Demografi och sociala förhållanden

Skarpnäcks stadsdelsförvaltning finns till för de omkring 46 600 invånare som bor här. Stadsdelsområdet omfattar Hammarbyhöjden, Björkhagen, Kärrtorp, Enskededalen, Bagarmossen, Skarpnäcks gård, Flaten, Skrubba och Orhem. Flatens naturreservat, stadens största naturreservat, och delar av Nackareservatet ligger inom stadsdelsområdet.

Stadsdelsområdets befolkning växer inte i samma takt som andra delar av Stockholm. Antalet invånare beräknas öka med 420 personer fram till 2027, vilket motsvarar cirka en procent. Fram till 2032 beräknas stadsdelsområdets befolkning öka med omkring 4600 personer, vilket motsvarar 10 procent jämfört med år 2024. Enligt förvaltningens förteckning över planerade nybyggnationer så planeras det för cirka 7000 nya bostäder inom stadsdelsområdet fram till 2032. Exakt vilka projekt som blir klara och när kommer troligtvis att förändras, framskrivningen bör därför tolkas med försiktighet.

Under planperioden fram till 2027 väntas befolkningsökningen bli störst inom åldersgruppen 80-89 år. Antalet förskolebarn minskar något såväl som antalet personer i arbetsför ålder. Prognosen för perioden fram till 2032 visar att ökningen blir störst bland åldersgruppen 80-89 år.

Ålder	Prognos år			Förändring 2024-2027		Förändring 2024-2032	
	2024	2027	2032	Antal	%	Antal	%
0 år	538	568	697	29	6%	158	29%
1-5 år	2 579	2 476	2 948	-103	-4%	369	14%
6-9 år	2 045	1 920	1 934	-125	-7%	-111	-5%
10-12 år	1 556	1 489	1 421	-68	-5%	-136	-9%
13-15 år	1 545	1 515	1 442	-30	-2%	-104	-7%
16-18 år	1 539	1 525	1 520	-13	-1%	-18	-1%
19-24 år	2 718	2 852	3 150	134	5%	433	16%
25-64 år	27 029	26 965	29 134	-64	-1%	2 104	8%
65-79 år	5 602	5 959	6 713	357	7%	1 112	20%
80-89 år	1 220	1 540	1 974	320	27%	754	62%
90- år	295	276	333	-19	-7%	38	13%
Totalt	46 666	47 086	51 266	420	1%	4 600	10%

(Källa: Områdesdatasystem, statistik om Stockholm. Hämtat i februari 2024. Procentsatserna är avrundade uppåt till närmaste heltal.)

Swecos områdesfakta visar att sociala förhållanden och livsvillkor inom Skarpnäcks stadsdelsområde på flera sätt liknar staden som helhet. Medelinkomsten i stadsdelsområdet är något lägre än i staden, liksom andelen utlandsfödda, medan andelen förvärvsarbetande är

något högre än i staden som helhet. I rapporten *Lokalt utvecklingsprogram för Skarpnäcks stadsdelsnämnd 2017-2027* framkommer resultat som visar att det finns stora skillnader i livsvillkor mellan stadsdelarna och ännu större mellan olika områden inom stadsdelarna. Framför allt i stadsdelarna Bagarmossen och Skarpnäcks gård är de socioekonomiska skillnaderna mellan olika områden tydliga. I dessa stadsdelar finns de mest socialt utsatta områdena inom stadsdelsområdet.

2.1 Förskoleverksamhet

Omvärldsanalys

Stadsdelsnämndens förskoleverksamhet omfattar cirka 1700 barn fördelade på tre förskoleområden och 28 förskolor. Stadsdelsområdet har en hög inskrivningsgrad då 96, 2 procent av alla barn i åldrarna två till fem år är inskrivna i förskola. Majoriteten av barnen går i kommunal förskola. Swecos befolkningsprognos visar att barnantalet fortsätter minska de närmsta åren för att sedan åter i långsam takt öka från år 2027.

Det ekonomiska läget, med minskade intäkter och ökade kostnader för till exempel hyror, ställer allt högre krav på en aktiv förvaltning av lokaler. Det är av fortsatt vikt att genomföra noggranna behovsanalyser inför nybyggnation av förskolor samt bedriva ett effektivt lokalutnyttjande. Förvaltningen behöver ha viss överkapacitet av förskoleplatser för att möta oförutsedda händelser och uppfylla platsgarantin.

Det finns ett behov av att fortsätta stärka den pedagogiska kompetensen hos yrkeskategorin barnskötare. Utbildningsbakgrunden och yrkeskompetensen varierar trots att yrkestiteln är densamma. En viktig förutsättning för kompetensutveckling är att Stockholms stad fortsätter erbjuda barnskötarutbildning samt möjliggör för vikarieersättning vid studier.

Förskollärarna ansvarar för det pedagogiska innehållet och undervisningen i förskolan. Andelen förskollärare och barnskötare med tillräcklig pedagogisk utbildning ska öka i stadens förskolor. Andelen förskollärare ska vara lägst 35 procent samtidigt som antal barn per förskollärare ska minska. Detta medför ökade kostnader och minskade intäkter för verksamhetsområdet.

Skolverket har fått i uppdrag av regeringen att utreda frågor om ett kommande nationellt professionsprogram. Programmet kommer bestå av två bärande delar, en nationell struktur för kompetensutveckling för rektorer, lärare och förskollärare samt ett nationellt meriteringssystem för legitimerade lärare och förskollärare. Förvaltningen behöver förbereda för att omsätta professionsprogrammet i praktiken samt ta höjd för lönedrivande påverkan.

Utveckling

Forskning visar att barn som gått i förskola av hög kvalitet lyckas bättre i skolan, både kunskapsmässigt och socialt. Förskolorna ska fortsätta att utveckla gemensamma strukturer för undervisning i syfte att erbjuda alla barn en verksamhet av hög likvärdig kvalitet.

Arbetet med att utveckla och fördjupa det språkutvecklande arbetet fortsätter samt stärka pedagogers kunskap i det svenska språket. *Hitta språket* är ett stöd för att kartlägga elevers och språklig medvetenhet i förskoleklass. Förvaltningen ser behov att utveckla uppföljningen av *Hitta språket* vid barnens övergång från förskola till skola.

Det finns studier som visar att barn i förskolan använder blöja högre upp i åldrarna än tidigare. Detta har visat sig ha negativa konsekvenser på barns hälsa exempelvis genom försenad motorisk utveckling. Att barn blir blöjfria tidigare ger hållbarhetsmässiga vinster för förskola, ekonomi och miljö. Dialogen mellan förskola och vårdnadshavare är central och kan stärkas för att gemensamt minska blöjanvändandet och bidra till barnhälsan. Förvaltningen kommer arbeta vidare med att utveckla samverkan mellan förskola och vårdnadshavare i syfte att främja barns blöjavvänjning hemma och i förskolan.

Enligt skollagen ska utbildningen i förskolan vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Förvaltningen vill inom ramen för Stockholms stads ULF-avtal (Utveckling lärande och forskning) undersöka hur förskolornas Reggio Emilia inspirerade arbetssätt stödjer barns språkutveckling.

Prioriteringar

- Förvaltningen fortsätter med noggranna behovsanalyser inför nybyggnation av förskolor. Förvaltningen utreder utökning av befintliga förskolor inom stadsdelsområdet för att möta kommande behov.
- Förskolorna fortsätter att arbeta för att tidigt identifiera och ge rätt stöd till barn i behov av särskilt stöd, samt barn som riskerar att fara illa.
- Fortsatt arbete med språkutvecklande arbete inom förskolan och stärka pedagogers kunskap i det svenska språket.
- Utveckla samverkan mellan förskola och vårdnadshavare i syfte att främja barns blöjavvänjning hemma och i förskolan.

Jämställdhetsutmaningar

Inom förskolan råder ojämn könsfördelning bland de medarbetare som arbetar i verksamheten, majoriteten är kvinnor. Barnen i förskolan behöver både män och kvinnor som förebilder samt både mäns och kvinnors erfarenheter och perspektiv i den pedagogiska verksamheten.

Agenda 2030

Utbildning är en grundläggande mänsklig rättighet och trygghet en förutsättning för att kunna lära sig och utvecklas så långt som möjligt. Förvaltningen ser utifrån lokala utmaningar och förutsättningar behov av att utveckla förskolorna för att nå ytterligare förflyttning mot uppfyllande av delmål 4.2 i Agenda 2030 som handlar om Lika tillgång till förskola av god kvalitet samt delmål 4.A, Inkluderande och trygga utbildningsmiljöer.

2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid

Omvärldsanalys

Swecos befolkningsprognos visar att antalet barn och unga i åldrarna 13-17 år minskar marginellt inom stadsdelsområdet under planperioden.

Från 2023 har kommuner ett lagstadgat ansvar att arbeta brottsförebyggande. Förvaltningen arbetar vidare med att inkludera och utveckla fritidsgårdarna som en del i det brottsförebyggande arbetet.

Enligt *Stockholms stads strategi för parklekar* som antogs 2023 ska parkleken bland annat vara en mötesplats med närvarande och trygga vuxna förebilder och en del av det trygghetsskapande arbetet. Inom stadsdelsområdet finns två parklekar som förvaltningen driver i samverkan med ideella föreningar. Förvaltningen ser utmaningar i att bedriva verksamheten i dess nuvarande form i enlighet med *Stockholms stads strategi för parklekar* avseende bland annat bemanning och öppethållande. Förvaltningen ser att det krävs budgetmässiga förutsättningar att bemanna parklekarna i enlighet med det som anges i strategin.

Utveckling

Förvaltningen fortsätter att utveckla kompetensen hos medarbetarna gällande att upptäcka barn och unga som far illa. För att skapa trygga fritidsgårdar för unga är det avgörande med tydliga rutiner kring samverkan med vårdnadshavare, skola, socialtjänst och polis. Fritidsgårdens medarbetare ska ha kunskap om risk- och skyddfaktorer och hur dessa kan motverkas respektive främjas.

De öppna fritidsverksamheterna kan vara viktiga arenor när det gäller ungas välmående och inflytande i samhället. Utbudet inom verksamheten ska fortsätta bygga på barn och ungas delaktighet. Ett fortsatt utvecklingsarbete sker för att öka barn och ungas kunskap om hur de kan vara en del av, samt själva bidra till ett demokratiskt samhälle. Medborgarförslag från barn och unga uppmuntras. Det fritidsbibliotek som öppnar i liten skala under året ska utvecklas vidare.

Skarpnäcks kulturhus hyrs ut till invånarna för att möjliggöra eget kulturskapande, lokala projekt och samhällsinitiativ. Verksamheten finansieras till mindre del av hyresintäkter. Stadens förvaltningar och bolag som arbetar med ungdomsinitierade kulturprojekt kan ansöka om stöd till ungas egna kulturprojekt. Förvaltningen ser det som viktigt att fortsätta ge stödet i syfte att ge barn och unga möjlighet att förverkliga idéer och kulturprojekt.

Att involvera professionella kulturutövare i förskolans verksamhet kan erbjuda barnen någonting utöver förskolans ordinarie kulturskapande verksamhet. Förvaltningen ser det som viktigt att *Kulanpremien* fortsätter att erbjudas inom staden.

Prioriteringar

- Verksamheten erbjuder särskilda riktade aktiviteter till flickor för en jämn könsfördelning bland besökarna.
- Förvaltningen fortsätter att utveckla parklekarna i enlighet med *Stockholms stads strategi för parklekar*.
- Fortsatt utveckling av samverkan mellan fritidsgårdarna och socialtjänsten.

Jämställdhetsutmaningar

Två av nämndens fritidsgårdar har rapporterat en mer jämn könsfördelning hos besökarna, medan en fritidsgård fortfarande har en lägre andel besökande flickor. Riktade insatser för att öka andel flickor kommer att ske inom verksamheten. Förvaltningen arbetar med att utveckla samverkan med föreningar som kan attrahera fler flickor att delta i föreningsliv. Stadsdelsnämndens stöd till ideella föreningar bidrar till att stärka den ideella sektorns förutsättningar och erbjuda fler aktiviteter och verksamheter av god kvalitet.

Agenda 2030

Fritidsgårdarna ser behov utifrån lokala utmaningar och förutsättningar, att arbeta mer riktat för att nå en förflyttning mot uppfyllande av mål 5 i Agenda 2030. Målet handlar om att uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt. Fritidsgårdarna genomför bland annat aktiviteter i syfte att öka andelen flickor som besöker verksamheten.

2.3 Äldreomsorg

Omvärldsanalys

Sveriges befolkning lever allt längre och antalet äldre personer väntas öka stort inom staden fram till 2050. Befolkningsutvecklingen i åldersgruppen 80 år och äldre har störst betydelse för att beräkna behov av äldreomsorg. Inom region östra söderort, vilket utgörs av Skarpnäcks, Farstas och Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsområden, förväntas åldersgruppen öka med omkring 2 400 personer fram till 2030. Swecos framskrivning av äldreomsorgstagare inom regionen visar att antalet omsorgstagare med hemtjänst väntas öka mer jämfört med antalet omsorgstagare på vård- och omsorgsboende under samma period.

Befolkningsutvecklingen inom region östra söderort med behovsanalys redovisas närmre i bilaga 1, *Boendeplan för äldre 2025 med utblick mot 2050*.

Äldreomsorgen står även inför utmaningar i form av personal- och kompetensförsörjning. Med en växande äldre befolkning ökar behovet av personal inom äldreomsorgen, samtidigt som konkurrensen om arbetskraften blir allt hårdare.

Utveckling

Redan i dag finns svårigheter att rekrytera medarbetare med rätt kompetens till äldreomsorgen. Förvaltningen ser en utmaning i att få fler att vilja utbilda sig och arbeta inom äldreomsorgen samt att få de som redan är anställda att vilja vidareutvecklas och jobba kvar. För att säkra kompetensförsörjningen finns behov av ett stadsgemensamt arbete för att höja statusen på och skapa attraktionskraft kring omvårdnadsyrken och inom kommunal hälso- och sjukvård. För att vara en attraktiv arbetsgivare behöver det finnas utvecklingsmöjligheter för enskilda medarbetare. Kontinuerlig kompetensutveckling och satsningar på språkutveckling inom verksamheterna behövs för att kunna möta de alltmer komplexa behoven hos målgruppen. Förvaltningen ser även behov av en mer specialiserad hemtjänst med kompetens inom bland annat psykisk ohälsa, demens, anhörigstöd och palliativ vård. Den pågående omställningen till god och nära vård driver stora krav på samverkan och har påverkan på resursbehov, planering och arbetssätt inom verksamheterna. Kompetensutvecklingsinsatser kommer att behövas för att implementera nya arbetssätt.

Det förebyggande arbetet behöver stärkas för att kunna möta omsorgsbehovet framöver. Fler äldre behöver stödjas till att leva självständiga liv högre upp i åldrarna, för att möjliggöra detta krävs hälsofrämjande insatser eller tjänster som kan förbättra livskvaliteten hos äldre. Ensamboende har oftast större omsorgsbehov än samboende, varför insatser behöver riktas särskilt mot den gruppen. Arbetet mot ofrivillig ensamhet och social isolering behöver stärkas ytterligare. Fler ensamma individer behöver nås och erbjudas sociala och hälsofrämjande aktiviteter i ett tidigt skede.

Användandet av välfärdsteknik behöver öka inom äldreomsorgen. Utvecklandet av digitalisering frisätter resurser och effektiviserar äldreomsorgen. Digitala lösningar möjliggör även ökad trygghet för äldre i ordinärt boende, exempelvis genom digital tillsyn. Digitalisering behöver ske utifrån stockholmarnas fokus, de äldres behov och önskemål kopplat till digitala hjälpmedel och teknik behöver undersökas i större uträkning. Samtidigt behöver den digitala förmågan öka inom verksamheterna.

Att efterfråga och mäta äldres uppfattningar om äldreomsorgen är en viktig del i kvalitetsutvecklingen. De senaste åren har andelen äldre som besvarat Socialstyrelsen brukarundersökning om kvaliteten i hemtjänsten och på särskilt boende minskat. En relativt stor andel av enkäterna har besvarats av enbart annan person än den äldre. Sjunkande svarsfrekvens och bortfall påverkar tillförlitligheten i resultaten. Förvaltningen ser en utmaning i att bedöma måluppfyllnad av kommunfullmäktiges mål inom äldreomsorgen när de flesta indikatorerna besvaras med resultat från brukarundersökningen.

Prioriteringar

- Kompetensförsörjning och kompetensutveckling för att kunna rekrytera och behålla medarbetare med rätt kompetens
- Omställning till god och nära vård samt omställning till nya socialtjänstlagen i samverkan med andra verksamhetsområden och förvaltningar.
- Tillvarata möjligheterna i digitalisering, välfärdsteknik och innovation för ökad kvalitet och effektivitet i verksamheterna.

Jämställdhetsutmaningar

Fler kvinnor än män mottar insatser eller deltar i aktiviteter riktade till äldre. Män väntar ofta längre tid än kvinnor innan de söker stöd och hjälp, en anledning till det kan vara kvarlevande normer och förställningar om att män ska vara starka och självständiga. Det förebyggande och uppsökande arbetet är en viktig del i att nå fler män, inte minst i ett hälsofrämjande syfte. En annan jämställdhetsutmaning är att kvinnor vårdar sina anhöriga i större utsträckning än män. Förvaltningen ser behov av att vidareutveckla anhörigstödet exempelvis genom utvecklad avlösning i hemmet i kombination med psykosocialt stöd och utbildning.

Agenda 2030

Ett identifierat lokalt utvecklingsområde inom nämndens äldreomsorg är kompetensen om hbtqi-personers och nationella minoriteters rättigheter. Medarbetarnas kunskaper behöver öka för att säkerställa ett gott bemötande av alla äldre oavsett bakgrund, könstillhörighet eller sexuell läggning. Kunskapshöjande insatser kommer att genomföras för att bidra till uppfyllande av hållbarhetsmålet om minskad ojämlikhet (mål 10) samt principen om att ingen ska lämnas utanför. Arbetet ger i sin tur effekter inom målet om god hälsa och välbefinnande (mål 3) då en ökad jämlikhet inom äldreomsorgen bidrar till minskad risk för diskriminering och stigmatisering av äldre hbtqi-personer och äldre med tillhörighet till en nationell minoritet.

2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Omvärldsanalys

Slutbetänkandet i huvudmannaskapsutredningen om personlig assistans föreslår att Försäkringskassan från och med 1 januari 2026 ska ta över huvudmannaskapet för insatsen personlig assistans. I förslaget ingår även ändring av kommunens ansvar att hantera sjuklön för privata utförare varmed respektive arbetsgivare får fullödigt ansvar och incitament. Förslaget innebär att kommunerna kommer ha fortsatt ansvar att utföra insatsen om den enskilde begär detta. Redan idag är kommunens yttersta ansvar en utmaning när privata anordnare lämnar ifrån sig uppdrag med kort ställtid. Andelen assistansberättigade som väljer kommunen som utförare har minskat markant sedan reformen genomfördes, vilket ytterligare bidrar till behovet av att utreda behov av mer samlad utförarorganisation inom staden.

Utveckling

Bristen på bostäder innebär svårigheter att verkställa samtliga beslut om bostad med särskild service inom stadens LOV-avtal. Den matchning och det motivationsarbete som kan ha stor betydelse för verkställandet är inte samlat idag utan ansvar och uppgifter delas av olika nämnder, i viss mån även av anslutna leverantörer. Processen är inte effektiv för staden och inte heller optimalt utformad för enskilda. Båda dessa skäl bidrar i hög utsträckning till att den nämnd som har det yttersta ansvaret alltför frekvent är hänvisad till direktupphandling.

Utifrån den ökade livslängden hos personer kräver boenden en ökad kompetens inom geriatrik kopplat till funktionsnedsättningar. Personer som har multidiagnoser, samsjuklighetsproblematik och antalet yngre personer (under 65 år) med demens ökar. Dessa förändringar innebär ett behov av att öka kompetensen hos både utförare och beställare för målgruppen.

Det behövs satsningar och ett målriktat utvecklingsarbete för att öka den upplevda tryggheten för många personer i målgruppen.

Prioriteringar

- Säkerställa kompetensförsörjning och kompetensutveckling inom LSS-bostäderna
- Utveckla trygghetsskapande arbete för att öka lokalsamhällestilliten och tryggheten i sin bostad för personer som bor i LSS-bostad.
- Fortsatt arbete med att möjliggöra för fler personer med funktionsnedsättning att få erfarenhet från och arbete på den öppna arbetsmarknaden.

Jämställdhetsutmaningar

Uppföljning av verksamheten bostad med särskild service enligt LSS visar sedan ett par år på att kvinnors upplevda trygghet och delaktighet är lägre än mäns. Under de kommande åren kommer förvaltningen prioritera arbete för att öka kvinnors upplevda trygghet.

Agenda 2030

Ett lokalt utvecklingsområde gällande minskad ojämlikhet (mål 10) och god hälsa och välbefinnande (mål 3) är identifierade för att ge målgruppen jämlika villkor för delaktighet, sysselsättning och god vård vilket planeras åtgärdas med kompetenshöjande aktiviteter inom

förvaltningen.

2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Omvärldsanalys

Omställningen mot den nya socialtjänstlagen kommer att innefatta ett omfattande arbete av många av förvaltningens verksamheter. Omställningen som kommer att fortgå under många år kan inte fullt ut förväntas finansieras av aviserade statsbidrag. Satsningar kommer att behövas för att implementera kunskapsbaserade metoder, utveckla system för att utvärdera arbetsätt, säkra kompetensförsörjningen och ta fram digitala lösningar. Fokus kommer vara främst på arbetet med förebyggande och tidiga insatser utan behovsprövning men även på hur målgruppen som kräver myndighetsutövning på bästa sätt ska få det stöd de är i behov av. Det fortsatta arbetet med god och nära vård kommer pågå parallellt med implementeringen av den nya socialtjänstlagen. Det kommer krävas nya sätt att organisera socialtjänstens arbete framåt för att resurser ska räcka till. Staden behöver ta ställning till hur utvecklingsarbetet ska organiseras lokalt, regionalt och centralt för att vara effektivt och möta stockholmarnas behov.

En rad statliga utredningar pågår som rör målgruppen barn och unga med normbrytande beteende och risk att socialiseras in i kriminella miljöer. Utredningarna kan leda till omfattande förändringar inom såväl som socialtjänstens och andra statliga myndigheters område. Stockholm har fortsatt allvarliga problem med det grova våldet och skjutningar som skapar otrygghet i hela samhället. Arbetet med dessa frågor behöver vara fortsatt prioriterat under de kommande åren.

Utveckling

Barn och unga

Det finns ett stort och genomgripande behov framåt av att ställa om verksamheten utifrån den nya socialtjänstlagen och stärka hur det förebyggande arbetet inom förvaltningen ska möta barns, ungas och vårdnadshavares behov av stöd. Samverkan med flertal olika insatser nödvändigt för att kunna genomföra förändringen.

Barn och ungas sociala liv pågår till stor del på en digital arena som förvaltningen ännu inte har etablerat sig i. Utmaningen i hur målgruppen barn och unga på internet ska nås är något som behöver analyseras vidare av förvaltningen tillsammans med staden i stort.

Förvaltningen ser tydliga trender i vilka aktörer som upprättar orosanmälningar, där polis, skola och psykiatri står för stor del av de inkomna orosanmälningarna. Ett mer uppsökande och samorganiserat arbete mellan socialtjänsten och aktörer som möter de yngre barnen behöver prioriteras.

Vuxna missbruk och socialpsykiatri

Verksamheter som möter målgruppen har utmaningar i att utveckla stödinsatser som möter den samsjuklighet som ökar. Personer som har ett beroende återfinns i alla socialtjänstens verksamhetsområden. Det medför behov av kunskapsspridning och kompetensutveckling för att motivera och tillgängliggöra insatser tidigt och kontinuerligt. Med beroendet följer i hög utsträckning annan social utsatthet som exempelvis utsatthet för våld, traumatisering,

somatisk sjukdom, kriminalitet och hemlöshet. Genom tidigt stöd till målgruppen minskar risken för att ytterligare behovsområden ska aktualiseras.

Hemlöshet

Hemlöshet är ofta ett resultat av en kombination av flertalet olika risk- och sårbarhetsfaktorer hos en individ och anses till stor del vara ett mångdimensionellt problem. Redan särskilt utsatta grupper i samhället möter stora svårigheter i att uppnå de krav som finns för att etablera sig på bostadsmarknaden på egen hand. Det finns en fortsatt utmaning i att möta denna målgrupp för att ge stöd, vägledning och service. Förvaltningen ser ökade utmaningar i och med ökade bostads-, mat- och elpriser.

Det finns ett behov av samverkan för att i det vräkningsförebyggande arbetet ha särskilt fokus på äldre och barnfamiljer.

Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck

För att bryta våld behövs ett förstärkt arbete gentemot personer som utövar våld i nära relation. Upptäckt och motivation till behandling är en prioriterad fråga för metodutveckling de kommande åren. De framgångar som finns inom arbetssätten i Islandsmodellen handlar bland annat om att erbjudande om stöd kan komma i omedelbar anslutning till händelse och bygger på samarbete mellan polis och socialtjänst. Modellen möjliggör också för tidigare upptäckt och stöderbjudande för barn som bevittnar eller utsätts för våld i familjen. Kunskaper om konsekvenser för våldsutsatta barn behöver fortsätta öka brett inom alla nämndens verksamheter som finns för barn.

Barn som behöver skyddat boende får genom lagändringar den 1 april starkare trygghet och säkerhet vid vistelsen på skyddat boendet bland annat genom eget placeringsbeslut och social dokumentation samt förstärkt rättighet till skyddet även om en vårdnadshavare inte samtycker. Under de kommande åren finns behov av att följa såväl metod- som kostnadsutveckling för att anpassa och optimera arbetssätten.

Prioriteringar

- Utveckling av det uppsökande, förebyggande och främjande arbetet riktat mot barn, unga och vårdnadshavare med fokus på intern och extern samverkan. Tillhandahållande av både bistånds- och icke biståndsbedömda insatser. Särskilt fokus på arbetet mot gängkriminalitet bland unga och användandet av Socialstyrelsens kunskapsstöd.
- Skapande och genomförande av aktiviteter för att öka barns, ungas och vårdnadshavares delaktighet inom socialtjänsten utredningar och insatser.
- Intern och extern samverkan med fokus på sammanhållen vårdkedja för individer med skadligt bruk och psykisk ohälsa. Utveckling av intern samverkan för ett holistiskt och hälsofrämjande arbetssätt med särskilt fokus på att möjliggöra för rehabilitering och ett självständigt liv.
- Utveckling av arbetssätt för ökade möjligheter att nå och motivera våldsutövare samt att skapa trygga arbetsförhållanden för berörda medarbetare.
- Utveckling av arbetssätt för att upptäcka och ge stöd till barn och unga utsatta för barnfridsbrott.

- Fortsatt utveckling och användning av metodstödet iRiSk i syfte att öka våldsutsatta barns delaktighet och perspektiv i utredningar.
- Utveckling av arbetssätt för att i ett tidigt skede ge samhällsvägledning med fokus på långsiktighet inom arbete och egen bostad.
- Vräkningsförbyggande arbete med fokus på snabb och ihållande kontakt samt långsiktiga lösningar där barnfamiljer är prioriterat område.
- Samhandläggning kring äldre som är hemlösa eller riskerar hemlöshet.

Jämställdhetsutmaningar

Förvaltningen ser att det finns skillnader mellan könen i flera av verksamhetsområdena. En tydlig skillnad är uppmärksammat i den högre andel män som är aktualiserade för missbruk och kriminalitet och den högre andel kvinnor som är aktualiserade i målgruppen våldsutsatta. Inom verksamheten för barn och unga uppmärksammas stora skillnader mellan andel pojkar och flickor inom aktualiseringar för kriminalitet (pojkar 63 procent och flickor 37 procent) och psykisk ohälsa (pojkar 19 procent och flickor 81 procent).

Agenda 2030

Utifrån de prioriterade områdena ser förvaltningen att det finns särskilda utmaningar som behöver arbetas aktivt med gällandefredliga och inkluderandesamhällen (mål 16) och minskad ojämlikhet (mål 10). Detta då man identifierat ökad behov av förebyggande och riktade insatser mot individer i kriminalitet samt jämställdhetsutmaningar inom flera områden samt att digitalisering och ökad komplexitet inom målgrupperna riskerar att öka utanförskapet för redan utsatta grupper. Förvaltningen ser att fler av de insatser som fokuseras på kan ses i förhållande till att uppfylla dessa.

2.6 Stadsmiljöverksamhet

Omvärldsanalys

I takt med att stadsdelsområdet växer och att fler människor bor tätare ökar användningen och betydelsen av parker och grönområden men också slitaget och därmed underhållsbehovet ökar. Kostnaderna för vinterväghållning blir betydligt högre för ytterstaden, eftersom snön oftast smälter bort i innerstaden. Driftbudgeten för berörda stadsdelsnämnder behöver därför förstärkas de kommande åren. Tjuvtippar, illegala boplatser och på senare år dumpning av lustgasbehållare är utmaningar som orsakar stora återkommande kostnader för stadsdelsnämnderna. Den hjälp stadsdelsnämnderna behöver handlar främst om helhetsgrepp kring förebyggande metoder, skyltar samt kommunikationskampanjer. I fallet med lustgasbehållare behövs en dialog med externa aktörer för att komma åt producentansvaret. Från och med den 1 januari 2026 ska det finnas möjlighet att källsortera förpackningar i stadsdelsområdets parker över 2000 kvm. Stadsdelsnämnden önskar förtydligande i budget för 2025 gällande uppdraget och vilken förvaltning/bolag som kommer att ansvara för förpackningsinsamlingen. Möjligheten att ansöka om centrala medel till uppdatering av de lokala parkplanerna behöver säkerställas.

Utveckling

I samverkan med exploateringskontoret arbetar förvaltningen med ekologisk kompensation

vid nybyggnation. Det är dock en utmaning att kompensera ekologiska värden i samband med utbyggnad av bostäder, när naturvärden i allt större utsträckning behöver tas i anspråk. En analys av hur stadens planerade utbyggnad kommer att påverka den blågröna infrastrukturen och ekologiskt särskilt betydelsefulla områden på längre sikt behövs. Att tydliggöra hur kommunfullmäktiges budgetuppdrag kring ekologiskt särskilt betydelsefulla områden ska omhändertas i övergripande stadsplanering likväl i planprocessen är också nödvändigt. Förvaltningen har genomfört flera åtgärder i syfte att öka de rekreativa värdena i området omkring Lilla Sickla gård. Samverkan med berörda förvaltningar inom staden gällande utvecklingen av området pågår, det föreligger dock en del utmaningar kopplat till de höga naturvärdena och fastigheten.

Förvaltningen ska följa det stadsövergripande trädmålet som bland annat innebär att ett nedtaget träd ska ersättas med två i anlagda parker. Det är angeläget att krontäckningsgraden ökar i staden då träd sänker temperaturen vid värmeböljor, omhändertar stora mängder vatten, binder koldioxid och bidrar till biologisk mångfald. Förvaltningen ser dock flera praktiska och ekonomiska utmaningar med att leva upp till trädmålet. Kostnaden för två träd överskrider investeringsgränsen och kommer innebära att stadsdelsnämnderna behöver använda parkinvesteringsmedel för att kunna uppfylla trädmålet. Eftersom inga extra medel har tillförts stadsdelsnämnden för arbetet med trädmålet, kommer det att behöva göras på bekostnad av andra välbehövliga investeringar, så som upprustning av lekplatser, asfaltering av parkvägar med mera.

Under 2024 har förvaltningen fått i uppdrag att utreda möjligheter till parkdrift i egen regi samt utformning av eventuell samverkan med övriga stadsdelsförvaltningar i region östra söderort. Om nämnden fattar beslut om att parkdriften ska övergå till egen regi hösten 2026, då befintligt avtal löper ut, kommer dubbla driftskostnader uppstå under ett par månader inför övertagandet – dels för upphandlad entreprenör, dels för nya medarbetare, lokaler och maskiner. I kommunfullmäktiges budget för 2024 avsattes särskilda investeringsmedel att söka, men troligen är behovet av särskilda driftsmedel större. Övergången kommer därtill att kräva en stor investeringsbudget för inköp av maskiner med mera.

Prioriteringar

- Arbeta för att parker och grönområden ska vara trygga, välskötta, tillgängliga och inkluderande.
- Tillgängliggöra Flatens naturreservat som ett besöksmål året runt och för fler målgrupper.
- Utreda möjligheter till parkdrift i egen regi samt utformning av eventuell samverkan med övriga stadsdelsförvaltningar i region östra Söderort.
- Genomföra åtgärder som gynnar den biologiska mångfalden i enlighet med Stadsdelsvisa åtgärdsförslag för biologisk mångfald i parker, grönområden, naturreservat och verksamhetsytor.
- Genomföra klimatanpassningsåtgärder för minskad påverkan från skyfall och värme i stadsmiljö och i nämndens verksamheter utifrån förvaltningens utredning.
- Samverka med trafikkontoret i syfte att skapa framkomliga cykelstråk, freda parkvägar och ytor för vistelse och rekreation från fordonstrafik samt utveckla arbetet med

sommar- och vinterplatser.

Jämställdhetsutmaningar

Resultaten från stadens medborgarundersökning 2023 visar att i frågan om Stockholmarnas nöjdhet med skötsel och städning av park och grönområden är kvinnor mindre nöjda än män. Detta kan förklaras med att kvinnor vistas oftare och/eller under längre tid i parker och grönområden än vad män gör. En annan förklaring kan vara att kvinnor har högre förväntningar på skötsel och städning än vad män har. Förvaltningen ser att det är svårt att dra alltför generella slutsatser utifrån resultaten på grund av den låga svarsfrekvensen men kommer fortsätta följa utfallen i undersökningen.

Agenda 2030

I syfte att nå upp till Agenda 2030:s mål om att skapa säkra och inkluderande grönområden för alla behöver arbetet med klimatanpassning av parker och grönområden för att möta ökad nederbörd, kraftiga skyfall och värmeböljor intensifieras. Förvaltningen vill lyfta att samverkan och samordning inom staden är viktig för att lyckas skapa en stad som är robust för att klara klimatförändringarnas effekter. De klimatförändringar som sker blir allt mer konkreta inom parkdriften och stadsdelsförvaltningarna behöver kompenseras för att kunna hantera klimatkonsekvenser.

2.7 Ekonomiskt bistånd

Omvärldsanalys

Flera kommuner har inom socialtjänsten utökat arbetet med AI (Artificiell intelligens) utifrån nationella uppdrag om att driva på utvecklingen för lösningar för minskad administration. Förhoppningen är att användandet av AI inom socialtjänstens arbete på sikt ska frigöra tid för socialt arbete, vård och omsorg. För att förvaltningen ska klara denna omställning finns det behov av en struktur med tydliga roller och rätt kompetens, likväl en kultur som främjar nytänkande.

Den nuvarande lågkonjunkturen innebär ökad risk att fler personer hamnar i ett utanförskap, såsom personer med funktionsnedsättning och personer med psykisk ohälsa. Det innebär risker att fler invånare riskerar isolering, svårigheter i självförsörjning eller beroendeproblematik.

Utveckling

Antalet hushåll med ekonomiskt bistånd har minskat inom förvaltningen. Däremot anses det vara ett fortsatt utvecklingsområde att minska personer med långvarigt försörjningsstöd. Förvaltningen bedömer att satsningarna på samverkan med FINSAM, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och Region Stockholm har goda möjligheter att få positiv effekt för målgruppen men ser samtidigt att det är satsningar som förvaltningen behöver prioritera och utveckla över tid. Förvaltningens familjeorienterade arbete ger fokus till barn i ekonomisk utsatthet vilket ställer krav på samverkan och kompetens inom verksamheterna. Det finns ett fortsatt behov av att bemöta de eventuellt kommande konsekvenserna av lågkonjunkturen och att ge särskilt utsatta grupper de stöd de behöver för att inte hamna längre bort från egen försörjning.

Prioriteringar

- Arbeta samverkande med arbetsmarknadsförvaltningen och samordningsförbudet FINSAM för ökad självförsörjning med komplexa försörjningshinder med fokus på rehabiliteringsområden för personer med långvarigt försörjningsstöd.
- Möta upp eventuell ökad ekonomisk press och utsatthet genom att budget-och skuldrådgivning kopplas in tidigt i processen.

Jämställdhetsutmaningar

Det går inte att utläsa några väsentliga skillnader mellan könen hos brukare inom enheten för ekonomi och arbete. Det är något fler män som uppbär ekonomiskt bistånd och något fler pojkar än flickor som fått feriearbete under året. Med anledning av att skillnaderna inte anses vara väsentliga finns inga planerade åtgärder och det anses inte vara några utmaningar inom enheten.

Agenda 2030

Förvaltningens satsningar och arbetsmetoder inom verksamhetsområdet bidrar till att uppfylla målen i Agenda 2030 gällande ingen fattigdom (mål 1), god hälsa (mål 3), jämställdhet (mål 5) och minskad ojämlikhet (mål 10).

2.8 Arbetsmarknadsåtgärder**Omvärldsanalys**

De lättnader på arbetsmarknaden som började urskiljas under 2022 i och med pandemins slut har avstannat till följd av den ekonomiska tillbakagången. Långtidsarbetslöshet förväntas fortsatt vara den största utmaningen under de kommande åren. Arbetsförmedlingen prognostiserar att det kommer ske en ökning av arbetslösheten under 2024 men att denna kommer avta under 2025 med rätt insatser.

Beträffande nyanlända kan ny lagstiftning väntas under perioden som syftar till en mer enhetlig reglering av mottagandet inom EU och antas leda till att färre nyanlända väljer egenbostad till förmån för anvisningsboende. Detta behöver följas för att anpassa bostadsutbud och organiseringen av stöd till nyanlända.

Utveckling

Förvaltningen fortsätter erbjuda meningsfulla feriejobb till ungdomar i åldrarna 16-18 år och prioriterar särskilt grupper som exempelvis nyanlända, unga med funktionsnedsättning samt ungdomar med en social problematik. Utvecklingsbehov har framkommit i att analysera och utveckla samverkan med civilsamhället för att skapa arbete utifrån behoven hos dessa prioriterade grupper.

I takt med att komplexiteten hos personer med ekonomiskt bistånd ökar, ökar och förändras även behoven av arbetsförberedande insatser. För att stärka stödet till personer med långvarigt ekonomiskt bistånd ser förvaltningen att det är av yttersta vikt att stärka intern och extern samverkan samt ytterligare anpassa och effektivisera arbetsprocesser som bedöms leda till självförsörjning.

Särskilt utsatta grupper för arbetslöshet är personer med kort utbildning, nyanlända,

utomeuropeiskt födda kvinnor och personer med funktionsnedsättningar. Det finns ett behov av att särskilt fokusera på stöd i form av arbetsförberedande insatser till dessa målgrupper för att minska risken för långvarig arbetslöshet.

Integrationsstärkande insatser behöver fortsätta ges till nyanlända i stadsdelsområdet. Boendeperioden i genomgångsbostad om fem år ställer utmanande krav om att nyanlända ska lära sig svenska, få samhällskunskap och närma sig arbete eller studier samt finna en egen bostad.

Samhällsvägledning och introduktionsförskola likväl som det övergripande arbetet inom staden för nyanlända måste samverka för att nyanlända ska ha de bästa förutsättningarna under sin etablering.

Prioriteringar

- Utveckla samverkan inom stadsdelsområdet i syfte att fler verksamheter tar emot skolungdomar för feriearbete i syfte att öka antalet feriearbeten inom förvaltningen
- Utveckla stödet och arbetssätt för att för att nå ut till fler kvinnor som står långt ifrån arbetsmarknaden

Jämställdhetsutmaningar

Förvaltningen ser att det finns en högre andel kvinnor som står längre ifrån arbetsmarknaden, varför detta är ett prioriterat område i arbetet framöver.

Agenda 2030

Att utveckla stödet till personer som står långt från arbetsmarknaden är av stor vikt för att i högre grad uppfylla målen i Agenda 2030 om ökad jämlikhet (mål 10) samt anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt (mål 8).

2.9 Övrigt

Nedan redogörs för tvärsektorieella frågor som har påverkan på nämndens verksamheter och målgrupper under planperioden, som inte beskrivs under rubriken *Utvecklingsbehov och strategiska prioriteringar*.

Trygghets- och säkerhetsarbete

Välfärdsbrottslighet riskerar att på sikt påverka tilltron till det demokratiska systemet. Stadens arbete mot välfärdsbrott behöver fortsätta, då brottsligheten angriper samhällets gemensamma skyddsnet samtidigt som offentliga resurser riskerar att användas för kriminella ändamål. I takt med att staden stärker arbetet mot välfärdsbrottslighet finns dock en ökad risk för otillåten påverkan mot både tjänstepersoner och förtroendevalda. Förvaltningen ser ett fortsatt behov av att kompetensutveckla medarbetare om otillåten påverkan.

Miljö och klimat

Under 2024 antar staden ett nytt miljöprogram, ny klimathandlingsplan samt ny kemikalieplan, vilka kommer att inarbetas i nämndens verksamhetsplanering och styra förvaltningens prioriterade arbetsområden. För att förvaltningen ska nå stadens högt ställda miljö-, klimat- och kemikaliemål behövs en ökad integrering av arbetet i

verksamhetsområdena på avdelnings- och enhetsnivå. Detta sker lämpligen via ökad styrning och riktade åtgärder som exempelvis utbildningsinsatser.

Förvaltningen arbetar förebyggande och genomför löpande klimatanpassningsåtgärder för minskad påverkan från skyfall och värme i stadsmiljö och i nämndens verksamheter riktad mot särskilt sårbara grupper. Klimatanpassningsarbetet är komplext och involverar redan på lokal nivå många parter, som stadsmiljö- och stadsutveckling, miljösamordning, säkerhet- och beredskapsarbete samt verksamheter. Förvaltningen ser behovet av tydligare direktiv från stadsledningskontoret gällande exempelvis uppdraget om att kunna erbjuda äldre medborgare som inte annars har insatser från äldreomsorgen svalka under värmeböljor. Samt utvecklad samverkan mellan stadsdelsförvaltningarna, fackförvaltningar och bolagen för ett effektivt och framgångsrikt arbete.

Förvaltningen ser ett behov av att vid stadens upphandlingar och inköp säkerställa att krav från miljöprogrammet med tillhörande handlingsplaner och styrdokument bemöts. De enskilda medarbetarna har expertis inom sina respektive verksamhetsområden och det ska vara lätt att göra rätt, exempelvis vid inköp av livsmedel och förbrukningsvaror. Vidare kan en ökad styrning från stadens som riktade aktiviteter från kommunfullmäktige, exempelvis gällande genomförande av *Hållbart vård och omsorg - en vägledning* driva stadens miljö- och klimatarbete i rätt riktning.

Näringslivsarbete

På sikt ser förvaltningen behov av att arbeta för att det lokala näringslivet och privata fastighetsägare i större utsträckning deltar i platssamverkan. Nya sätt för ökad dialog och samverkan med det lokala näringslivet behöver prövas och en samverkan med berörda förvaltningar, bolag och andra intressenter behöver utvecklas för att tillvarata och utveckla de förutsättningar för offentliga mötesplatser, kultur och handel som finns på Skarpnäcks allé och de omkringliggande offentliga rummen.

3 Sammanfattande ekonomisk analys

Förvaltningens nettobudget 2024 för driftverksamheten uppgår till 1 328,7 mnkr. I förvaltningen arbetar ca 880 tillsvidareanställda medarbetare. Personalkostnaderna utgör 31 procent av nämndens bruttokostnader. Kostnaderna för köp av verksamhet utgör 52 procent och lokalkostnaderna 6 procent. Resterande 11 procent avser främst bidrag, livsmedel, förbrukningsmaterial och IT.

Budgetramarna för 2025 och 2026 är antagna av kommunfullmäktige i samband med beslutet om budget 2024. Planerna grundar sig på de prestationer som var aktuella 2023.

Bokslutet 2023 för Skarpnäck stadsdelsnämnd visade efter resultatdispositioner ett resultat på +26,1 mnkr jämfört med budget.

Ekonomiska utmaningar

Inflationen utgör en osäkerhetsfaktor som sannolikt kommer att påverka kostnadsbilden för förvaltningen under hela planperioden. Det kommer att vara viktigt att följa prisutvecklingen på upphandlade tjänster och varor när inflationen påverkar prisbilden vid förnyade avtal samt

vid nya upphandlingar.

Ökande behov och komplexitet för målgrupperna inom flera av förvaltningens verksamheter kommer vidare att medföra ökade utmaningar att klara sig inom tilldelade medel. Den nya socialtjänstlagen träder i kraft den 1 juli 2025, vilket innebär en omställning till och utveckling av arbetssätt inom socialtjänsten och äldreomsorgen. Den pågående omställningen till god och nära vård driver vidare stora krav på samverkan och har påverkan på resursbehovet inom verksamheterna.

Nya regler om dygnsvila och ny chefsstruktur i staden kan komma att medföra ökade personalkostnader i form av bland annat ökad personal- och chefstäthet. Förändringen mot ett rimligt antal medarbetare per chef skapar även goda förutsättningar för ett nära och tillitsbaserat ledarskap, vilket påverkar arbetsmiljön positivt för både medarbetare och chefer och kan därigenom få positiva effekter i form av bland annat minskad sjukfrånvaro och personalomsättning.

Trygga anställningar på heltid med minskande andel timanställda och deltidanställda stärker kvalitet och kontinuitet för både medarbetare och brukare, men kan också komma att innebära ekonomisk påverkan för verksamheterna.

Hyresnivåerna för lokaler kommer troligtvis att stiga som ett resultat av inflation, men också av generell eftersatthet i underhåll och ökade kostnader för nybyggnationer. För att klara att hantera den nya högre hyreskostnadsnivån inom givna budgetramar kommer det att ställas krav på kostnadseffektiviseringar inom alla delar av verksamheten samt ytterligare ökat fokus på effektivt utnyttjande av lokaler.

Stadsdelsområdet växer i mindre utsträckning än andra delar av staden vilket påverkar förvaltningens budgettilldelning negativt. Förvaltningen bedömer att budgetförutsättningarna för perioden 2025-2027 kommer att innebära snävare budgettilldelning med risk för kostnadsutmaningar i verksamheterna.

De ekonomiska utmaningarna under planperioden kommer att medföra krav på effektiviseringar och kostnadsminskningar inom samtliga verksamheter. Arbetet inriktas på kostnadssänkande insatser med bibehållen kvalitet, innovation, samverkan, avtalsuppföljningar och effektivisering av lokalutnyttjande.

Anslag för nämndens verksamhet (mnkr)	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Kostnader	1 315,2	1 369,5	1 375,4	1 386,3
Drift och underhåll	1 304,5	1 357,2	1 363,1	1 374,0
Avskrivningar	10,1	9,5	9,5	9,5
Internräntor	0,6	2,8	2,8	2,8
Intäkter	38,8	40,8	40,8	40,8
Netto	1 276,4	1 328,7	1 334,6	1 345,5

Anslag för nämndens verksamhet. Källa: Agresso

3.1 Drift

Förskola

Hyreskostnaderna beräknas öka gradvis under planperioden, dels på grund av hyreshöjningar och indexuppräknningar men även på grund av nybyggnationer. Angående nybyggnationer ser förvaltningen en risk med potentiella fördyrningar som sker under byggprojektets gång, vilket kan generera antingen höga förgäveskostnader eller höga framtida hyreskostnader.

Förvaltningen anpassar verksamheten löpande för att möta behovet av förskoleplatser inom stadsdelsområdet. Ett sammantaget behov bedöms löpande under året, där nybyggnationer i stadsdelsområdet såväl som Stockholms stads befolkningsprognoser tas i beaktning. Båda dessa faktorer bidrar till en viss osäkerhet i planeringsarbetet. Förvaltningen får ibland information om lägenheternas storlek i nyproduktion i ett sent skede, vilket påverkar planeringsarbetet då lägenhetsstorlek är kopplat till sannolikheten att barnfamiljer kan tänkas bli aktuella för att flytta in.

Befolkningsprognosen visar en minskning på 4 procent av barn i åldern 1-5 år i stadsdelsområdet mellan år 2024 till 2027, men att det sedan ökar gradvis åren efter det. När barnantalet sjunker blir skillnaderna mellan höst och vår en utmaning. I samband med att 6-åringarna går till skolan blir många platser lediga för att sedan fyllas på i januari. Det innebär minskade intäkter under höstterminen men samma personalkostnader som under våren.

Barn, kultur och fritid

Antalet unga i åldersgruppen 13-18 år i stadsdelsområdet prognostiseras öka något under 2025, men sedan minska med strax över 1 procent fram till slutet av planperioden. Förvaltningen ser ett fortsatt behov av att finna ytterligare samverkansmöjligheter med föreningar och civilsamhället och därigenom bredda utbudet av aktiviteter för barn och ungdomar.

Äldreomsorg

Staden satsar på utveckling och förbättrad arbetsmiljö för medarbetare genom bland annat heltid som norm, riktlinjer för schemaläggning, arbetstidsförläggning och ny chefsstruktur med nära ledarskap. Utvecklingsinsatserna innebär ökande personalkostnader framförallt för utförarverksamheter inom egen regi. Kvaliteten inom äldreomsorgen utvecklas genom ökade krav på undersköterskeutbildning för medarbetare inom vård- och omsorgsboenden och gruppboenden och kravet på undersköterskeutbildning för fast omsorgskontakt inom hemtjänsten. Tillsammans med redan kända svårigheter att rekrytera inom vård och omsorg innebär situationen att en omfattande satsning på kompetensförsörjning behövs. Det innebär ökade kostnader för utbildningsinsatser, administration och rekrytering av såväl tillsvidareanställda medarbetare som utbildningsvikarier för verksamheterna.

Användandet av välfärdsteknik behöver öka och en mer utvecklad digitalisering kan frisätta resurser och effektivisera äldreomsorgen. Det planerade införandet av nytt systemstöd för utförarverksamheter inom socialtjänst, äldreomsorg och hälso- och sjukvård inom staden kommer kräva tid och resurser från verksamheterna under den kommande treårsperioden både inför och under införandet.

Den nya socialtjänstlagen innebär en omställning och utveckling av arbetssätt inom äldreomsorgen. Lagstiftningens inriktning tillsammans med den förväntade ökningen av antalet äldre innebär att resurserna behöver fördelas om mot strukturerade förebyggande och hälsofrämjande insatser.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Förvaltningen ser det som angeläget med en mer samlad hantering i staden vid behov av direktupphandling utanför valfrihetsavtalet för bostad enligt LSS.

Turbundna resor är fortsatt en stor kostnadspost men som de senaste två åren minskat något som en följd av nytt avtal. Under hösten 2024 ska nytt avtal tecknas och osäkerhet råder kring vilken effekt det kommer att få för kostnadsnivån.

Kostnader för persontransporter belastar det fasta anslaget trots att resorna är kopplade till att brukarna har insatser såsom daglig verksamhet inom det rörliga anslaget där också utförarna har störst förmåga att förebygga höga kostnader som följer av exempelvis outnyttjade resor och tillägg. Att en faktor för andel lägenheter enligt LSS läggs till det fasta anslaget är ett alternativ för att rättvisare spegla vilka kostnader som avser finansieras av detta anslag. Förvaltningen har under flera år föreslagit en lösning där peng för turbundna resor läggs till det rörliga anslagets pengsystem.

Individ- och familjeomsorg och socialpsykiatri

De grupper som i framtiden behöver få del av ett utökat stöd av socialtjänsten och som blir fler har stora behov kopplade till eget boende, våld i nära relation samt samsjuklighet. Den ekonomiska situationen för många hushåll kan under perioden volymmässigt påverka förvaltningens förebyggande arbete gällande budget och skuldrådgivning, vräkningsförebyggande arbete men också ökade kostnader för tillfälliga boenden.

Förvaltningen behöver göra omfördelningar för att säkra utredningsarbetet inom relationsvåld men framför allt för att säkra stöd och insatser kopplat till våldsutsatta. En stor andel av våldsutsatta vuxna är enbart aktuella för våldsutsatthet. Anslag för våldsutsatta ges inom individ- och familjeomsorgen där faktorerna i fördelningsnycklarna inte längre speglar ambition, kostnader och faktiska förhållanden. De nya åligganden för socialtjänsten avseende att tillhandahålla skyddat boende för vuxna våldsutsatta samt bestämmelser om placering av barn i skyddat boende medför kostnader såväl för insatsen som för myndighetsutövning och administration.

Ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsåtgärder

Inom stadsdelsområdet återfinns en högre andel personer som saknar sjukpenning än inom andra delar av staden. Denna problematik kräver omfattande och långsiktiga insatser för att personerna ska nå egen försörjning. Under perioden kommer det fortsatt vara viktigt att säkerställa hög kompetensnivå och intern samordning mellan olika verksamhetsområden som möter samaktuella personer.

I och med att pensionsåldern har höjts från 2023 kommer kostnaderna för ekonomiskt bistånd att öka. Hushållen i åldersgruppen inför övergång till pension kommer att uppbära ekonomiskt bistånd i ytterligare 12 månader och ökningen kommer att kvarstå framöver.

Insatserna inom arbetsmarknadsåtgärder är fortsatt viktiga som en del i att motverka att personer riskerar att fastna i långvarig arbetslöshet och i förlängningen långvarigt bidragsberoende.

Den mycket analoga hanteringen av bedömning och beräkning av rätt till bistånd är personalresurskrävande och ineffektiv. Den tar också en oproportionerligt hög andel av den tid som behövs för socialt förändringsarbete givet den komplexitet som finns gällande försörjningshinder, rehabilitering och vägen till självförsörjning. Förvaltningen noterar svårigheter att konkurrera med kranskommuner som har kommit längre i effektiva digitala processer inom området.

Stadsmiljö

I kommande exploateringsprojekt i stadsdelsområdet planeras för anläggning av nya parker och mötesplatser för att möta den växande befolkningens behov av rekreation. Det medför nya ytor som ska skötas om samt ett ökat slitage på befintliga ytor som förvaltningen behöver hantera. Trafikkontoret har samordningsansvaret för bekämpning av invasiva arter i staden men det råder i dagsläget oklarhet kring vilken förvaltning som ansvarar för den faktiska bekämpningen. Därtill finns inga medel avsatta hos stadsdelsförvaltningarna för bekämpning av invasiva arter. Detta behöver säkerställas framöver för att den biologiska mångfalden i staden ska kunna värnas. Under planperioden förväntas också Naturvårdsverket komma med nya riktlinjer för den invasiva arten parkslide och från och med 1 januari 2026 ska det finnas möjlighet att källsortera förpackningar i stadsdelsområdets parker över 2000 kvm. Detta förväntas medföra högre driftskostnader framgent och driftbudgeten behöver därför förstärkas de kommande åren. En förstärkt driftbudget skulle bland annat även möjliggöra en uppgradering av skötseln av den bostadsnära naturen samt en intensifiering av förvaltningens arbete med klimatanpassning. Vidare bedömer förvaltningen att tilldelningen av reinvesteringsmedel behöver fortsätta efter 2025, om inte ser förvaltningen en risk i att utemiljöerna blir eftersatta och mindre säkra.

Inom stadsmiljöområdet finns alltfler styrdokument såsom stadens miljöprogram, handlingsplan för biologisk mångfald och handlingsplan för klimatanpassning. Stadens ökade ambition leder till ökade drift- och investeringskostnader inom verksamhetsområdet. Det finns riktade medel att ansöka om för klimat, trygghet, biologisk mångfald, ökade vistelsevärden vid vatten, åtgärder för god vattenstatus och skötsel av naturreservat. Förvaltningen ser fördelar med att klimat- och trygghetsmedel har en flerårig planeringsperiod, men att vara beroende av särskilda och kortsiktiga medel som behöver användas under innevarande år för med sig utmaningar i planering och resurssättning och försvårar kontinuitet och långsiktighet.

3.2 Investeringar

Stadsmiljö

Förvaltningen har lämnat in underlag för angelägna investeringsprojekt till trafikkontoret, som därefter gör en samordnad prioritering för hela staden. För de kommande åren har medel sökts för upprustning av Skarpaby lekpark på Skarpnäcksfältet, Gåshällsparken i Kärrtorp, Kärrtorpsparken i Kärrtorp, Bagarmossenparken i Bagarmossen, Solparken i Björkhagen och Magnebergsparken/Dalgärdet i Enskededalen. När det gäller större investeringar och

reinvesteringar finns en utmaning i att kunna hantera projekten inom planerad tidplan, detta eftersom oförutsedda hinder ofta inträffar i samband med anläggningsfasen. För att kunna färdigställa projekten är det därför nödvändigt att kunna omdisponera medel mellan olika projekt och år.

Prioritet	Projekt	Åtgärd	Kalkyl (mnkr)
1	Skarpaby parklek	Upprustning av lekpark	35
2	Gåshällsparken	Upprustning av park	15
3	Kärrtorpsparken	Upprustning av lekpark	12
4	Bagarmossenparken	Upprustning av park	5
5	Solparken	Upprustning av lekpark	8
6	Magnebergsparken/Dalgärdet	Upprustning av lekpark	15

Klimatinvesteringar

Samtliga av förvaltningens åtgärder strävar efter minskade växthusgasutsläpp och klimatanpassning. Förvaltningen ser ett värde i att staden säkerställer att planerade projekt har en god måluppfyllnad. Planerade åtgärder som är en utveckling av de klimatinvesteringsprojekt som ansökts för i verksamhetsplanen för 2024 och övriga planerade investeringsåtgärder för åren 2025, 2026 och 2027 redovisas i bilaga 3.

Vatteninvesteringar

Förvaltningen har genomfört samtliga av de åtgärder i de Lokala åtgärdsplanerna (LÅP) för vattenrelaterade åtgärder där nämnden har utpekat ansvar. Därmed föreligger inget behov av vatteninvesteringar inom planperioden.

4 Lokalförsörjningsplan

4.1 Sammanfattning

Lokalförsörjningsplanen är ett styrdokument för respektive nämnds kort- och långsiktiga arbete med lokalplanering där nämndens totala behov av lokaler och planerade förändringar sammanställs. Nämndernas lokalförsörjningsplaner aggregeras till stadens övergripande lokalresursplan som årligen föreläggs kommunstyrelsen.

Förvaltningen arbetar strukturerat med den strategiska lokalförsörjningen för att säkerställa att verksamheterna kan bedrivas enligt plan med en tillräcklig mängd lokaler på kort och lång sikt. Målsättningen är även att bedriva planarbetet så att flexibilitet och kostnadseffektivitet i lokalförsörjningen uppnås.

Hyresnivåerna kommer troligtvis att stiga under kommande år som ett resultat av dels inflation, men också av åtgärder av eftersatt underhåll. För att klara att hantera den nya högre hyreskostnadsnivån inom givna budgetramar kommer det att ställas krav på kostnadseffektiviseringar inom alla delar av verksamheten samt ytterligare ökat fokus på effektivt utnyttjande av våra lokaler. Lokalförsörjningsplanen utgår i huvudsak från att arbeta med att omförhandla kontrakt för lokaler med hög hyra, samt att avveckla lokaler med låg nyttjandegrad, och lokaler som inte är ändamålsenliga och dyra. Förvaltningen kommer även

att arbeta med energieffektiviseringar i lokaler.

I nybyggnationsprojekt har förvaltningen drabbats av inflationsrelaterade indexhöjningar, och där också kommande hyresnivåer påverkas av den förhöjda stadsinterna räntan. Ökade kostnader för nybyggnation av förskolor leder i förlängningen till högre hyror för framtida förskolelokaler, men också att stadens riktlinjer för maximal kostnad per barn och år riskerar att överskridas.

Enligt förvaltningens förteckning över planerade nybyggnationer planeras det för ca 7000 nya bostäder inom stadsdelsområdet fram till 2032. Bostadsprojekten ligger olika i tidsplanering. Nya bostäder och inflyttning kommer att medföra en ökad befolkningensmängd och högst sannolikt ökat behov av verksamhetslokaler.

Lokalförsörjning är i nuläget i huvudsak tillfredsställande, nämnden arbetar aktivt för en fortsatt effektiv lokalförsörjning.

4.2 Planeringsförutsättningar

Förvaltningens samtliga verksamheter arbetar aktivt för en effektiv samordning av lokaler och resursanvändning. För att uppnå ett effektivt utnyttjande av lokalresurserna samverkar verksamheterna kontinuerligt både mellan avdelningar och inom respektive avdelning. Förvaltningen samverkar även med andra förvaltningar för att dela resurser effektivt inom hela staden. Inom förvaltningen har inrättats två lokalstrategigrupper - förskola respektive äldre/funktionsnedsättning/socialtjänst, för att kunna planera för lokalförsörjning och inventera lokalresursbehov inom verksamheterna. Utifrån lokalstrategigruppernas arbete stämmer förvaltningsledningen och lokalfunktionen av det samlade lokalresursbehovet på kort och lång sikt i förvaltningens verksamheter. Avstämningarna sker varje kvartal.

Förvaltningens strategiska lokalförsörjningsarbete ställer krav på att kontinuerligt revidera och utvärdera befolkningsprognosen och på att hålla sig uppdaterad på tidplaner i bostadsbyggnadsprojekten. Program för ny bostadsbebyggelse i Hammarbyhöjden-Björkhagen och Bagarmossen-Skarpnäck har antagits. Det innebär att detaljplaner för cirka 5000 nya bostäder har tagits fram eller kommer att tas fram under planperioden. Planerad byggstart varierar men flertalet beräknas stå klart för inflyttning mellan 2026-2030. Förutom de två större programmen pågår planarbete eller har planer antagits för cirka 1300 nya bostäder i Kärrtorp, av dessa har cirka 500 färdigställts och resterande cirka 800 beräknas stå klara för inflyttning mellan 2026-2030.

Bostadsbebyggelsen kommer att medföra en ökad befolkningensmängd och ett ökat behov av förskoleplatser under senare delen av planeringsperioden. Förvaltningen bevakar att behovet av nya förskolor tillgodoses. Även grupp- och servicebostäder och boenden för äldre planeras in.

Nyckeltal för pedagogisk verksamhet

- Inskrivningsgraden i förskolan är 96,2 procent
- Andel förskolebarn i kommunal regi är 67 procent
- Nämnden hyr totalt in totalt 21 739 kvadratmeter lokalarea till förskoleverksamhet

vilket ger en yta på cirka 12,9 kvadratmeter per barn.

- Drygt 79 procent av dessa kvadratmeter hyrs in från hyresvärdar inom kommunens bolag.

Nyckeltal för övriga verksamheter

- Total införhyrning för övrig verksamhet som ingår i lokalförsörjningsplanen är 14 739 kvadratmeter.
- Antal anställda på förvaltningskontoret är 202 personer.
- Antalet arbetsplatser i förvaltningshuset är 197 st.
- Förvaltningskontoret omfattar en total införhyrning om 4 664 kvadratmeter (inklusive lager och förråd).
- Lokalytan är cirka 23,1 kvadratmeter per anställd på förvaltningskontoret (inklusive lager och förråd).
- Antalet kvadratmeter per arbetsplats (bord, stol och kringtyr) för administrativa lokaler är 23,7.

4.3 Bedömd hyreskostnadsutveckling

Den allmänna prisuppgången av hyresnivån på lokaler under perioden påverkar hela förvaltningens ekonomi, och hyreskostnaderna tar en större andel av budgeten än tidigare. Förvaltningen bevakar hyresutvecklingen, men dess rådighet rör främst effektivitet i lokalutnyttjandet och lokalplanerandet.

Förvaltningen har förskolor i paviljonger samt några förskolor med få avdelningar. Dessa lokaler kommer att växlas över till både nya lokaler samt utökning av befintliga lokaler, vilket tillfälligt innebär höjda kostnader både för avveckling av de gamla lokalerna samt kostnader för nybyggnation och tillbyggnad. Avvecklingen innebär bortfall av lokaler med höga hyres- och driftkostnader vilket på sikt är gynnsamt för staden.

Utifrån befolkningsprognosen och antagandet om utökat behov av förskoleplatser, planeras nya förskolor under perioden. I nybyggnationsprojekt i samarbete med SISAB, Skolfastigheter i Stockholm AB, har förvaltningen under de senaste två åren drabbats av inflationsrelaterade indexhöjningar i projekten, och där också kommande hyresnivåer påverkas av den förhöjda stadsinterna räntan. Ökade kostnader för nybyggnation av förskolor leder i förlängningen till högre hyror för framtida förskolelokaler, men också att stadens riktlinjer för maximal kostnad per barn och år riskerar att överskridas. På lång sikt bedömer dock förvaltningen att dessa investeringar kommer att vara gynnsamma då den hyresgenerande investeringsutgiften sjunker och leder till lägre hyreskostnader över lokalernas livslängd.

Hyresnivåerna för övriga lokaler kommer troligtvis att stiga under kommande år som ett resultat av dels inflation, men också av eftersatthet i underhåll, vilket kommer att behöva åtgärdas i form av utökat underhåll, lokalförändringar och lokalanpassningar. Att omvandla befintliga lokaler till flexibla och effektiva lokaler kommer sannolikt att kräva investeringar. En del i detta är att förvaltningen behöver investera i ett nytt arkiv i förvaltningshuset som en följd av föreläggande vid arkivinspektion genomförd under 2023.

Investeringsutgifter består främst av planerat underhåll av lokaler samt upprätthållande av myndighetskrav. Exempel på det sistnämnda är installation av fettavskiljare.

För att klara att hantera den nya högre hyreskostnadsnivån inom givna budgetramar kommer det att ställas krav på kostnadseffektiviseringar inom alla delar av verksamheten samt ytterligare ökat fokus på effektivt utnyttjande av våra lokaler.

Lokalförsörjningsplanen utgår i huvudsak från att arbeta med att omförhandla kontrakt för lokaler med hög hyra, samt att avveckla lokaler med låg nyttjandegrad, och lokaler som inte är ändamålsenliga och dyra. Förvaltningen kommer även att arbeta med energieffektiviseringar i lokaler.

Benämning, mnkr	år 2024	år 2025	år 2026	år 2027	år 2028	år 2029	år 2030	år 2031	år 2032	år 2033	år 2034
Total årshyra, lokaler	70,2	73,5	73,7	73,7	73,7	75,4	75,4	75,4	75,4	77,9	77,9
varav pedagogiska lokaler	46,6	49,9	50,1	50,1	50,1	51,8	51,8	51,8	51,8	54,5	54,5

4.4 Samverkan

Under planeringsprocessens tidiga skeden och nya förskolelokaler har förvaltningen nära samarbete med SISAB, Skolfastigheter i Stockholm AB, samt stadsbyggnadskontoret, trafikkontoret och exploateringskontoret. Förvaltningen samarbetar med Svenska bostäder i lokalfrågor främst rörande förvaltningshuset. Med Stockholmshem samarbetar förvaltningen främst kring Skarpnäcks kulturhus.

Underhållsarbetet och den underhållsskuld som finns i flera av fastigheterna där förvaltningens lokaler ligger kräver ett samarbete med fastighetsägaren för att kunna erhålla ändamålsenliga lokaler. Samverkan mellan fastighets- och bostadsbolagen och förvaltningen bör ske i enlighet med stadens riktlinjer om ansvarsområde för respektive part.

Förvaltningen driver verksamheter inom socialtjänsten tillsammans med andra förvaltningar vilket effektiviserar lokalbeståndet. Som exempel driver förvaltningen i samverkan med Enskede- Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning en ungdomsmottagning. Denna vänder sig till unga i åldrarna 13-23 år.

Kulturförvaltningen hyr in sig i stadsdelsförvaltningens lokaler och det bidrar till en naturlig samverkan kring biblioteksverksamheten och kulturskolan. Skarpnäcks bibliotek finns i Kulturhuset i Skarpnäck och Björkhagens bibliotek ligger i förvaltningskontoret på Björkhagsplan. Löpande dialog förs med kulturförvaltningen om hur lokalytorna ska nyttjas och samverkan sker på bästa möjliga sätt.

Synergier bör beaktas i lokalförsörjningen kopplat till platssamverkan och platsaktivering. Där så är möjligt inkluderar förvaltningen, vid val av lokal, aspekter som kan bidra till ökad trygghet och säkerhet i stadsmiljön.

4.5 Lokalplanering - ej pedagogisk verksamhet

4.5.1 Summerande analys av nuläge samt framtida planering

Förvaltningen följer befolkningsprognoser och bevakar verksamheternas behov av lokalförsörjning. Förvaltningen bedömer att verksamhetslokalerna överlag är ändamålsenliga och funktionella, men en upparbetad underhållsskuld i flera av lokalerna kommer att behöva åtgärdas. En förväntad ökad kostnadsnivå och osäkerheter i befolkningsprognosen gör också att planeringsförutsättningarna försvåras. Det finns anledning att tro att lokalförsörjningen i stadsdelsområdet kommer att möta utmaningar under planperioden.

4.5.2 Nuläge 31 januari 2024

Förvaltningen har under flera år arbetat med att effektivisera de administrativa lokalerna på förvaltningskontoret på Björkhagsplan 6. I nuläget består hälften av arbetsplatserna av egna rum och hälften består av kontorslandskap med fasta platser.

En arkivinspektion genomförd under 2023 resulterade i ett antal förelägganden av vilka flera rörde arkivlokalernas beskaffenhet. Som en följd av detta ser förvaltningen över arkivlokalerna så att de bättre motsvarar behoven och svarar upp mot ställda krav. Projektering pågår för att säkerställa att ett godkänt arkiv finns att tillgå för förvaltningen. Beroende på arkivets placering kommer sannolikt behov av ytterligare arbetsplatser tillkomma.

Förvaltningen har några lokaler inom ej pedagogisk verksamhet med relativt låg utnyttjandegrad och där lokaleffektivisering och möjligheter till samlokalisering kommer att utredas..

Hemtjänsten i södra delen av stadsdelsområdet har i nuläget en icke ändamålsenlig kontorslokal.

I Skarpnäcks kulturhus erbjuds lokaler och kurser för att möjliggöra eget kulturskapande och lokalt engagemang. Kostnader för drift av kulturhuset finansieras genom budgeten för kultur och fritid, samt till en mindre del genom uthyrning av lokalerna.

Under 2023 övergick sex LSS-bostäder inom stadsdelsområdet till drift i egen regi efter att under ett flertal år drivits på entreprenad. Underhållsbehov i lokalerna har identifierats, och under slutet av 2023 genomfördes ytskiktsrenoveringar i dessa boenden.

Förvaltningen har fått i uppdrag av stadsdelsnämnden att tillsammans med Farstas och Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltningar utreda möjligheter till parkdrift i egen regi samt utformning av eventuell samverkan med övriga stadsdelsförvaltningar i region östra söderort.

Förvaltningen arbetar strategiskt med effektiv lokalförsörjning samt minskad miljö- och klimatpåverkan vid lokalplaneringen och lokalanpassningar inom lokaler för övrig verksamhet.

4.5.3 Planering av lokaler för år 2025-2032 (första planeringsperioden)

Nämndens vård- och omsorgsboende Hemmet för gamla planeras att avvecklas i samband

med att vård- och omsorgsboendet Bergholmsbacken står färdigt, vilket i dagsläget är planerat till år 2028. Syftet är att undvika att ha kvar äldre fastigheter för att skapa en hållbar lösning på sikt, så att behov av större ombyggnationer inte ska uppstå.

Inplanerad nyproduktion av gruppboendestäder kommer att användas för att ersätta äldre gruppboendestäder. Risk finns att två av förvaltningens nuvarande gruppboendestäder behöver flyttas på grund av ändrad stadsplan i Bagarmossen.

Hemtjänsten i södra delen av stadsdelsområdet har en icke ändamålsenlig kontorslokal och behöver omlokaliseras till annan lokal. I samband med det så kan andra lokaler komma att involveras och en kedjeflytt blir aktuell. Målet att effektivisera lokalutnyttjandet och samutnyttja lokaler kommer att eftersträvas.

Förvaltningen har fått i uppdrag av stadsdelsnämnden att tillsammans med Enskede-Årsta-Vantör och Farsta utreda möjligheter till parkdrift i egen regi samt utformning av eventuell samverkan med övriga stadsdelsförvaltningar i region östra söderort. Om parkdriften övergår till egen regi hösten 2026, då befintligt avtal löper ut, kommer det innebära att förvaltningen under 2025 behöver hitta lämpliga lokaler för ändamålet. Lokalerna behöver ligga inom stadsdelsområdet eller i närheten, och behöver inrymma omklädningsrum, lager, plats för stora maskiner med mera.

I samband med fortsatt arbete med att effektivisera de administrativa lokalerna på förvaltningskontoret på Björkhagsplan 6, där ändamålsenlig lösning för arkiv är en delmängd, kommer olika tänkbara lösningar för samlat effektivt lokalutnyttjande i förvaltningen att behöva beaktas.

4.5.4 Planering för lokaler år 2033-2045 (andra planeringsperioden)

Förvaltningen har inga inplanerade lokalförändringar för den andra planeringsperioden.

4.6 Lokalplanering - pedagogisk verksamhet

4.6.1 Summerande analys av nuläge samt framtida planering

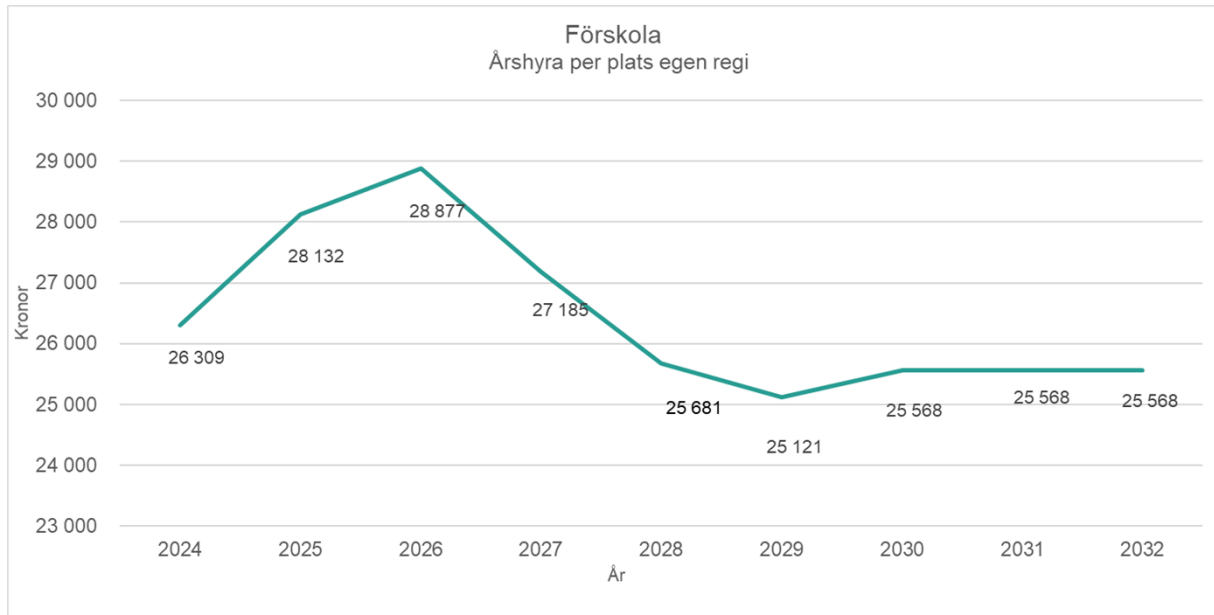
Förvaltningen följer befolkningsprognoser och bevakar verksamheternas behov av lokalförsörjning. En förväntad ökad kostnadsnivå och osäkerheter i befolkningsprognosen gör dock att planeringsförutsättningarna försvåras. Det finns anledning att tro att lokalförsörjningen i stadsdelsområdet kommer att möta utmaningar under planperioden.

Förvaltningen arbetar strukturerat med den strategiska lokalförsörjningen för att säkerställa tillräcklig mängd lokaler inom pedagogisk verksamhet på kort och lång sikt. Planarbetet ska också bedrivas så att flexibla och kostnadseffektiva lokaler uppnås.

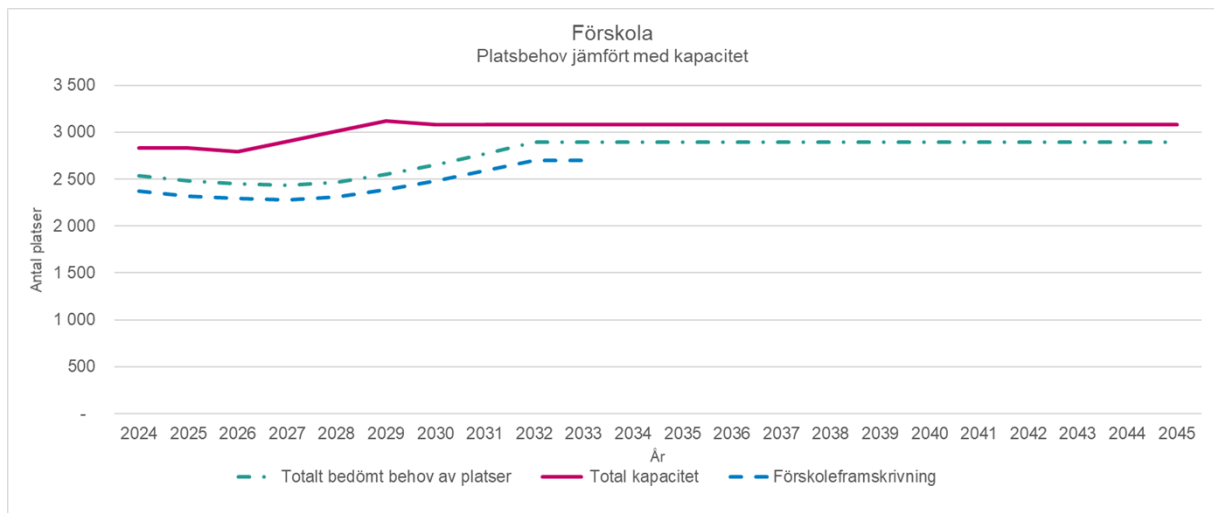
Förvaltningen har i nuläget förskolor i paviljonger samt några förskolor med få avdelningar. Dessa lokaler kommer att växlas över till både nya lokaler och utveckling av befintliga lokaler. Förvaltningen arbetar med både avveckling, tillbyggnation och nybyggnation för att nå lokalmålen.

Utifrån befolkningsprognosen och antagandet om utökad behov av förskoleplatser, planerar

förvaltningen nya förskolor under perioden. Ökade kostnader för nybyggnation av förskolor leder i förlängningen till högre hyror för framtida förskolelokaler, men också att stadens riktlinjer för maximal kostnad per barn och år riskerar att överskridas. På lång sikt bedömer dock förvaltningen att dessa investeringar kommer att vara gynnsamma då den hyresgenererande investeringsutgiften sjunker och leder till lägre hyreskostnader över lokalernas livslängd.

Förvaltningen ansvarar för att inventera och planera för att tillgodose behovet av förskolor inom stadsdelsområdet. Behovet av förskoleplatser påverkas av hur mycket bostäder som byggs i området samt hur befolkningsprognosen utvecklas.

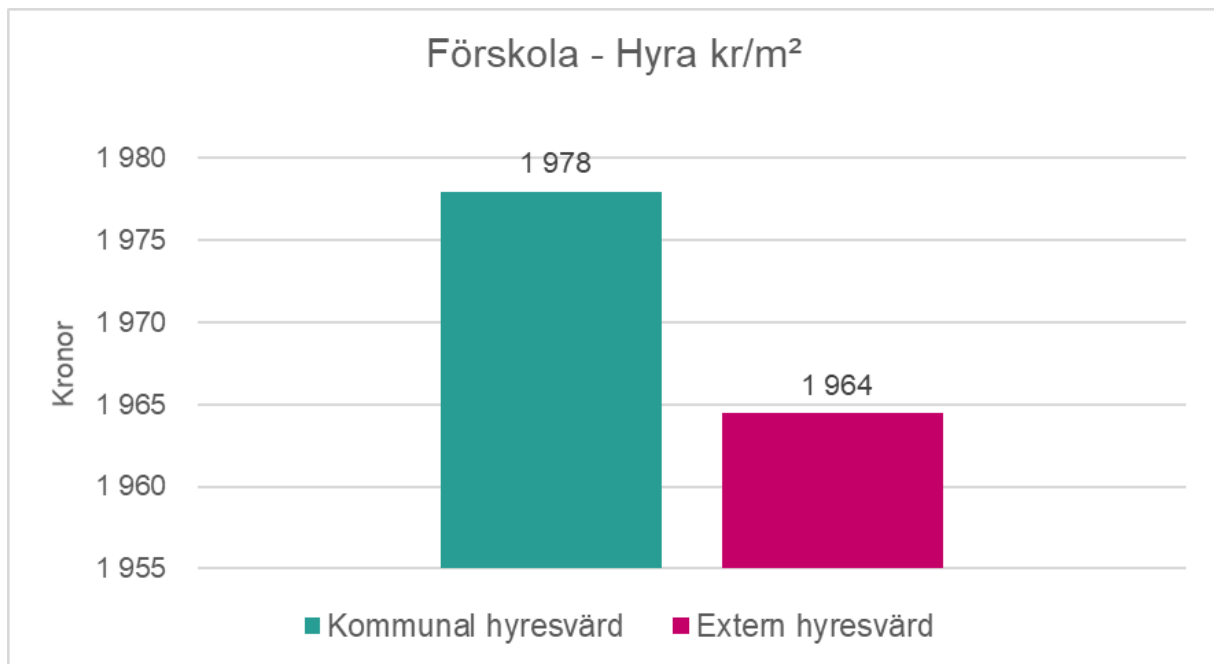

4.6.2 Nuläge 31 januari 2024

Förvaltningen ansvarar för drift av 28 förskolor inom stadsdelsområdet. Det är ett blandat

bestånd med äldre mindre förskolor och nya förskolor. Inskrivningsgraden inom stadsdelsområdets olika delar varierar marginellt. Dock skiljer sig inskrivningen i kommunal respektive fristående förskolor. Inom Hammarbyhöjden är majoriteten av barn i förskoleålder inskrivna i fristående förskolor. På Skarpnäcksfältet är fördelningen ungefär likvärdig. Inom övriga delar av stadsdelsområdet är majoriteten av barnen inskrivna i kommunal förskola.

I förskoleverksamhetens lokaler har förvaltningen 1 684 inskrivna barn per 31 januari 2024. Årshyran per kvadratmeter är 1 978 kronor vid införhyrning från kommungemensamma bolag och 1 968 kronor per kvadratmeter vid införhyrning från externa hyresvärdar, se diagram nedan.

Förvaltningen följer befolkningsprognoserna och bevakar verksamheternas behov av lokalförsörjning. Målsättningen är att ha effektiva lokaler som är flexibla och gör att hyreskostnaderna är fördelaktiga för förvaltningen. Förvaltningen har i nuläget förskolor i paviljonger samt några förskolor med få avdelningar. Dessa lokaler kommer att växlas över till både nya lokaler och utveckling av befintliga lokaler. Förvaltningen arbetar med både avveckling, tillbyggnation och nybyggnation för att nå lokalmålen.

Förvaltningen arbetar strategiskt med effektiv lokalförsörjning samt minskad miljö- och klimatpåverkan vid planeringen av om-, ny- eller tillbyggnationer inom pedagogisk verksamhet.

4.6.3 Planering av lokaler för år 2025-2032 (första planeringsperioden)

Två nya förskolor kommer att tas i drift under 2024 respektive 2025, i Björkhagen respektive Bagarmossen. Anpassningar av förskolebeståndet planeras i Bagarmossen och Hammarbyhöjden, i form av avvecklingar, tillbyggnationer och nybyggnationer. Parklekarnas lokaler ska ses över för att säkerställa att de är ändamålsenliga.

4.6.4 Planering av lokaler för år 2033-2045 (andra planeringsperioden)

Nybyggnation av förskola planeras vid Nytorps gårde i Kärrtorp med beräknad preliminär byggstart 2033.

4.7 Övrig information

4.7.1 Särskild redovisning av vissa lokalprojekt

Det finns i stadsdelsområdet flera lokaler som kan sägas upp inom en treårsperiod. Förvaltningen har god kännedom om vilka lokaler det är och följer fortlöpande upp behovet av dessa lokaler.

5 Övriga redovisningar

Medborgarbudget och medborgarinflytande

Den lokala demokratin utvecklas genom nämndanslutna råd, samt genom nämndens öppna sammanträden på Skarpnäcks kulturhus där invånare, grupper och föreningar kan ställa frågor och möta förtroendevalda.

Förvaltningen tar årligen emot ett flertal medborgarförslag, i snitt 27 per år. Insatser för att öka kunskapen hos invånare om möjligheten att lämna medborgarförslag planeras, till exempel genom lättillgänglig information. En tydlig hantering av medborgarförslag på förvaltningen finns, även hantering av de förslag som inkommer som avser andra förvaltningars verksamhet. Förvaltningen ser behov av att invånare kan lämna medborgarförslag även till fackförvaltningar i staden.

Förvaltningen genomför regelbundet medborgardialoger med invånare, civilsamhälle och det lokala näringslivet för att öka förutsättningarna för stärkt lokaldemokrati. Utöver medborgardialoger genomförs även andra dialogtillfällen med exempelvis förskolor i anslutning till upprustning av parker. I de flesta fall hålls en inledande dialog med allmänheten angående synpunkter på hur den berörda platsen upplevs idag och hur den kan utvecklas. Utifrån inkomna synpunkter tar förvaltningen fram ett förslag till programhandling som även den diskuteras med invånare. Förvaltningen planerar för medborgarinflytande genom medborgarbudget inom områden som till exempel rör trygghet, att utveckla en målpunkt eller utifrån andra behov som invånare ger uttryck för.

Nämnden beviljar föreningsbidrag till föreningar som kompletterar nämndens kärnverksamheter och som uppfyller stadens demokrativillkor. Föreningar som beviljas bidrag ska ha en inriktning som ligger i linje med stadens arbete för jämställdhet, jämlikhet, tillgänglighet och vara fria från våld och diskriminering.

Genom att tillföra eller uppmuntra till aktiviteter på platser i stadsdelsområdet kan den upplevda tryggheten påverkas positivt genom att medborgare i högre utsträckning uppehåller sig på platsen. Platsaktiveringen sker i form av kultur och andra aktiviteter men också genom att skapa en inbjudande och trygg atmosfär. Samtliga aktiviteter sker i samverkan med andra aktörer inom förvaltningen och staden.

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Karin Bülow, Stadsdelsdirektör	2024-03-22